

ХОЛОКАУСТОТ НÈ ПРЕД

Професор Самуел Садикарио е роден во Скопје, пред 56 години. Благодарение на функциите на неговите родители детството го минува патувајќи низ Европа, посетувајќи музеи, катедрали, цркви... Образованието го стекнува во Скопје, каде дипломира на Медицинскиот факултет, потоа завршува специјализација по интерна медицина, суп-специјализации по ендокринологија и по кардиологија, со докторска дисертација од областа на дијабетот. До пред три години работи на Клиниката за ендокринологија и болести на метаболизмот, а потоа на Институтот за срцеви заболувања. Има повеќе научни престои во странство, меѓу најважните ги вбројува тие на Универзитетот во Њукасл, Англија, каде работи на невроендокринологија и дијабет во експериментални услови, и во САД каде истражува математички модели прво во дијабетологијата, а потоа во вирусологијата (особено за сидата) со нобеловецот по физика Леон Купер. При престојот на универзитетите Харвард, МИТ, Тафтс, Џорџтаун, Кембриџ и Имperiал Колеџ запознава многу личности кои се еминенции во науката, економијата, па и во политиката, на кои со задоволство им ја претставува татковината, со надеж дека им оставил добра визија за Македонија. Се вклучува во разни општествени активности, меѓу кои и Еврејската заедница, во Фондот на холокаустот е прв претседател, иницијатор на Школата за јавно здравство и Факултетот за сестринство со колегите од Медицинскиот факултет, Киванис, Институт за хендикепирани лица, тимот за првата стратегија за здравство при МАНУ, во Одборот на домот на Мајка Тереза итн.

11 март - Денот на холокаустот во Македонија е дел од поводот за од господинот Садикарио да слушнеме за случувањата и преживувањата на неговото семејство, на многубројните македонски Евреи, за геноцидот, за денес...

УПРЕДУВА-ЖИВЕАМ...

А ЗА КАРДИОЛОГИЈА

Згаснаа животите на 60 милиони луѓе од сите вери и нации, од кои во концентрационите логори беа убиени 6 милиони Евреи и 6 милиони други лица, меѓу нив и 5 милиони Германци, кои го следеа нацизмот и кои се противеа, но и Германци кои беа Евреи. Од Македонија, 7.148 Евреи беа убиени во логорот на смртта "Треблинка", половина од нив деца. Тоа е повеќе од 98 отсто од еврејската популација на оваа територија, односно по околу 2600 години таа е збришана од картата на Македонија.

■ Разговорот го водеше: **Силвана БЛАЖЕВА**

 Ден пред одбележувањето на холокаустот, тешко е да се реши на што ќе се стави првиот акцент во разговорот со Вас. Сепак, за да Ве претставиме, најбезболно е првото прашање да се однесува на големата македонска болест - здравството. Од Ваша гледна точка, каква е личната карта на оваа област пред осамостојувањето и во овој период на независност на Македонија?

САДИКАРИО: Пред сè, сакам да искажам благодарност до Вашиот неделник што го одбележувате Денот на холокаустот во Македонија, за да им посветите должно внимание и почит на сите оние кои ги изгубија своите животи и најблиските како жртви на теророт и на нацизмот во Втората светска војна.

Болната тема ќе ја почнеме со големата македонска болест: здравството секогаш е такво какви што се општеството и државата, затоа што тоа е во директна зависност од економијата. Според некои експерти, здравството е економска гранка на стопанството. Генерално, моја констатација е дека со осамостојувањето и со преминувањето кон демократски или т.н. "демократски" систем, добивме "слобода", но изгубивме и многу. Слично како кога Мојсие од Египет ги однел Евреите во пустината, добиле слобода, но немале ниту вода за пиење. Кога во 1975 година се вработив немаше приватно здравство, со години не постоеше фонд за здравство, туку државен буџет под директна контрола на секретарот (министер) за здравство. Со исклучок на земјоделците, останатото население имаше државно здравствено осигурување. Имаше и посебни привилегии за некои категории, за децата, болните од дијабет, со малигноми, како и за старите лица. Бесплатни беа и стоматолошките услуги. Веќе со години многу стоматолошки ординации се "опремуваат" прибирајќи го државниот материјал. Всушност, тој модел на здравство беше земен од Англија и од Германија. Немаше приватни аптеки, а во државните секогаш на располагање беа сите тогашни лекови. Можеби сум конзервативен, но со приватизацијата на здравството добија и добиваат оние кои знаат да прават ујдурми. Ете, сините картони, Фондот ги признава ако сака, а тоа зависи од "склучувањето договор", а ова, пак, од партиската припадност или други "способности". Најчесто, во аптеките лекови кои се со рецепт "ги нема", но за пари ги има. Наскоро, операциите или потеш-

но, значи дека при една сериозна епидемија или посилен земјотрес, државата ќе е оставена на милост и немилост и тоа пред секого.

Верувам дека во земјава нема граѓанин кој на своја кожа веќе и да не го почувствувал сè ова што го кажувате. Иако реалноста остава горчлив вкус, сепак што ќе се случи ако продолжи прогресивното кретење на финансирањето, односно не се обезбедат пари за здравството?

САДИКАРИО: Холокауст. Можеби посоодветно е да речам геноцид. Совршено добро се работи на проектот еутаназија. Воопшто не ми се допаѓа ова што го кажувам, сурово е, но моја религија е кажувањето на вистината, и кога е убава, но и кога е грда. Статистичарите велат дека во Македонија, секои 5 години малигномите двојно се зголемуваат, како и дијабетот и срцевите заболувања. Во новокомпонираните здравствени системи најнезаштитени ќе бидат децата и старите лица. Здравството е нашата последна врата кон Африка, а кога ќе се урне, тогаш ние сме Африка.

Зборот холокауст секогаш се поистоветува и со еден народ, Вашиот, еврејскиот. Евреите и нивната богата секогаш болна историја...

ките интервенции за кои се плаќа ќе ја имаат предноста да се извршуваат веднаш, а доколку за нив не се плаќа ќе се закажуваат по шест месеци, подоцна, или никогаш. Пред две години имавме најголема детска смртност во Европа, поголема од Албанија и од Молдавија, за што иако нема статистика, сепак мислам дека веќе успеавме да го решиме. Заговарањето за комплетна приватизација е разнесување на здравството, всушност не постои држава во светот која има направено вакво нешто. Државно здравство постои дури и во Северна и во Јужна Америка. Кај вработените во оваа дејност веќе се јавува паника од нови отпуштања.

За годинава финансирањето на врвното здравство се намалува речиси на половина. Поради тоа ќе се избегнуваат хоспитализација и лекување на хронични тешки болни, закажувања за идната година, ќе се лекува само тој што има пари. Приватниците велат дека 2 процента од населението "имаат пари", па "само за нив и ќе работат". Инфектолозите кажуваат дека од април ќе нема пари за антибиотици за тешките инфекции. Болниците од Клиничкиот центар имаат проблем со набавката на инсулин, шприцеви, игли, дури и на фластери. Пред година ипол побаравме да се одобрат апарати за гликемија, потребни за итните болни, не ни ги одобрија, "биле скапи" и сме "аздисувале". Податоците за интрахоспиталните инфекции застрашуваат, односно успешно се вршат сложени операции, на европско, американско ниво, а потоа пациентите ни настрадуваат од инфекција. Можеби за ова не е виновен Фондот, туку извршителноста, затоа што незадоволството на здравствените работници стана малигно.

Сметам дека здравството не само што е во полоша состојба од пред петнаесеттина години, туку е катастрофално полошо, а допрва нè очекува најлошото.

Која е валидната основа за критериумите врз кои Фондот ги одредува количествата што се финансираат, на пример, за катетери, глукометри, за дијализи...

САДИКАРИО: Не знам. Во светот постои сериозна наука - здравствена економија. За сите случувања во оваа витална област за населението се наоѓа одговор дека така ни е наредено од ММФ. Во Министерството за економија велат дека државните резерви се под 400 милиони евра, а ако тоа е точ-

На Медицинскиот факултет постои Ендокринолошка клиника, која е меѓу најдобрите центри на Балканот, каде работев и придонесував речиси 30 години. "Ова е најдобрата болница која сум ја видел" - велеше мојот пријател д-р Елио Преста од Италија - "Кога тука ќе донесат непознат човек од улица, во кома, за него се грижат од професор до асистент, а во Италија тоа може да му се случи само на многу богат човек!" Е, сега да нè види Елио!

Во развиените земји една третина од финансиите за здравство одат за кардиолошките заболувања, на пример, во САД околу 600 милијарди долари од вкупниот буџет за здравство од околу 1.500 милијарди долари годишно. Иако овој буџет е поголем од воениот, сè уште се смета за недоволен. Нашата програма за третман на миокардниот инфаркт во однос на стручноста е на светско ниво, со огромно намалување на поранешната смртност. Но, државната поддршка на кардиологијата и на медицината сега се редуцира до многу опасни ниски граници.

САДИКАРИО: По Кинезите, Евреите се најстар преживеан народ, кај кој покрај зачуваните традиции, има постојани метаморфози, брзи промени. Потекнуваат од Сумер и Акад (Месопотамија). Ним им се придружиле поединци или групи верници од блиските семитски народи, како Феникејци (народот од морето), Аморејци, Арамејци, Халдејци (Вавилонци), Моаби и избрканите Хикси од Египет. Фактор кој ги одржал е монотеизмот, договор и апсолутно следење на богот Ел или Јахве. Библијата (или Тора) е книга која ја создале учени Евреи. Евреите доживеале жестоки судири и геноциди од Римската империја. Во средниот век доживеале масовни и радикални прогони и геноциди, а во минатиот им се случил холокаустот на нацистите. Денес во светот има околу 15 милиони Евреи, 5 милиони во Израел, 9 во Америка и 1 милион во Европа и во Русија. Се верува дека на територијата на Македонија првите Евреи дошле по инвазијата на Вавилон во VII век п.н.е., а потоа за време на Александар Македонски. Тогаш овде го зборувале јазикот јаван, мешавина на хебрејски и на старомакедонски или, пак, коине. Најголемиот број се доселиле за време на Римската империја. Бидејќи зборувале латински јазик ги

нарекле Романиоти и од нив денес има мал број живи. Во XV век, од Шпанија и од Португалија се протерани околу 300.000 Евреи, а спалувајќи инквизицијата убила околу 1 милион. Тие дошле и во Османлиската империја, односно и на Балканот. Сè до холокаустот најголем и најважен еврејски центар бил Солун. За време на најголемиот ужас се убиени речиси сите Евреи од Македонија. Денес во државава има 215 Евреи. И покрај големиот углед еврејската заедница постепено исчезнува поради асимилацијата, но и иселувањето заради социјалната криза во Македонија.

Нацистичките логори на смртта секоја година веќе шест децении го предупредуваат човештвото кое како да не е во состојба да ја научи, да ја сфати Дарвиновата теорија на постоењето...

САДИКАРИО: Зборот холокауст е кованица од грчкиот јазик и во буквален превод значи целосно изгорување. На хебрејски соодветен збор е "шоа", со исто значење, користен и во Библијата. Се однесува на уништувањето на Евреите во нацистичките логори на смртта, најчесто со употреба на гас, а потоа со горење во крематориуми.

Нацизмот датира од 1920 година и во значителна мерка е поврзан за Хитлер. Мистериозно е зошто толку многу ги мразел Евреите, кога во младоста се дружел со нив, неколкумина му помагале да ги продаде сликите и така да ја преживее социјалната криза. Исто така, нацизмот има длабоки корени во Франција, Англија, Австрија и Германија. Кога во 1933 година дошол на власт бил отворен првиот концентрационен логор "Дахау", каде прво се спроведувал "Еутаназија проект" т.е. убивање хендикепирани деца, старци, болни луѓе, со изговор дека тоа се "бескорисни усти" за кои општеството не треба да троши пари. Подоцна, биле додадени и "непожелни лица": комунисти, свештеници кои се противеле на нацизмот, хомосексуалци, на крај и Евреите, без разлика на нивната политичка припадност или заслугите за Германија. Потоа на ред дошле и други "непожелни" популации, како Ромите, па "славофонските", туркофонските народи, за да ги вклучат и сите германски народи. Во јануари 1942 година бил донесен закон за тотална екстерминација на сите Евреи (по список, за кој е фасцинантно тоа што биле забележани сите Евреи во Европа, 11 милиони), и тоа организирано во мрежа на концентрациони логори (најмногу во Полска), со еден централен логор - "Аушвиц" и три само за Евреи - "Треблінка", "Собибор" и "Мајданек". Во "Аушвиц" се користел отровниот гас циклон-Б (цијанид), за кој денес се знае дека се произведувал во фабриката "Фарбен", финансирана од швајцарски и од шведски банки. Македон-

ските Евреи заедно со тие од Варшавското гето се убиени во "Треблінка". Најтежок и најморбиден логор на смртта бил "Јасеновац", каде се убивало со механички средства (чекани, секири...), за денес да се оспорува дека постоел. Вакви негирања има и за другите логори. За командант на проектот бил именуван Адолф Ајхман, кому му е судено во Израел. Во овие логори се правеле и експерименти на луѓе - пресадување очи, органи, стерилизација, вештачко оплодување, хибернација (замрзнување), инфекции, бојни отрови, космички испитувања. Нив ги водел Јозеф Менгеле, доживеал длабока старост без да биде суден. Во логорите се убиени 11 милиони луѓе.

Македонија прво била под окупација на Германија, која ѝ ја предала предоминантно на Бугарија (освен рудниците), а дел на Италија. Бугарија веднаш го спровела "Законот за заштита на нацијата" кој, меѓу другото, предвидува сите Евреи да носат жолта значка, да бидат концентрирани во посебни гета, да се спроведе конфискација (30 отсто од имотот веднаш, а другиот дел подоцна), се забранувале културна дејност, мешовити бракови, дружење со не-Евреи, настава, земјоделие, бизнис, им се ограничувале храната и огребот. Била планирана екстерминација на сите Евреи, прво на 20.000, на оние од Македонија, Тракија и Јужна Србија, што целосно било извршено. На 11 март 1943 година биле уапсени сите Евреи од Македонија и собрани во "Монополот" во Скопје, а потоа во три конвои испратени во логорот "Треблінка" каде веднаш ги убиле. Се спасиле само околу стотина, оние кои се придружиле на партизанскиот отпор, од кои половина загинале во борбите. Повеќето од преживеаните заминале во новоформираната држава Израел. Неколку фамилии се спасиле успевајќи да побегнат во Албанија и во Италија.

Инаку, бугарските Евреи не биле уништени поради побуната на населението, а најмногу и затоа што се приближувала Црвената армија, од стравот од одмазда. Некои македонски Евреи биле во бугарски логори и се спасиле, на пример, Салвадор Леви, Исак Леви, Аврам Садикарио и Исак Тацер.

За народ кој ја преминал пустината, давајќи му отпор на натчовечкото, неверојатно е дека од себе не го откорнал библиското "не убивај", со што можеби би го намалил самоуништувањето...

САДИКАРИО: Недостојно и ниско е Евреите да се набедуваат за некакво мирно држење, како што велеа некои комунистички раководители "се криеле како глупци". Според мене, точно е тоа дека требало отпорот да биде пожесток и помилитантен, бидејќи со нацисти не треба да се има милост и компромис. Евреите ѝ веруваа на Европа, особено на Германија и на Франција, од кои не очекуваа масовни убиства. Исто така, Библијата вели "не убивај", што е внатрешна сопирачка за оние кои веруваат. Сепак, голем е бројот на оние кои биле во партизанските одреди на Југославија и на Македонија, исто така, имало еден вид отпор и со бројните самоубиствени побунувања речиси во сите логори, значаен е самоубиствениот отпор на Варшавското гето, доброволното учество во Британската армија, Еврејските воени единици во Полска и во Литванија, војници и офицери во Американската армија, во Црвената армија. Советскиот сојуз им го додели највисокиот орден на народен херој на околу 400 Евреи за нивната храброст, што со оглед на антисемитизмот и строгоста на Сталин, е речиси неверојатна бројка.

Еврејската милитантност се покажа доцна, со формирањето на познатите групи како Хагана, Абрахам Штерн и групата на Бен Гурион, кои ја создадоа државата Израел. По нејзиното формирање, по налог на првиот премиер Бен Гурион, прва задача било формирањето Израелска армија и разузнавачка служба "Шин Бет", подоцна агенција "Мосад". Точно е дека за спречување на нацизмот и на холокаустот, пред сè, е потребна воена сила.

Денес во Европа и во светот неонацизмот е во исклучителен пораст, особено како реакција на беснеењето на исламскиот екстремизам. Во Германија, на последните избори околу 1 ми-

лион гласови добија неонацистите. Дали во иднина ќе биде можно нацизмот да се сузбие без воена интервенција...?

Слушајќи ја Вашата еврејска историја, нè враќате во длабоките корени на македонската. Сличности во минатото, разлики во денешнината... Македонци и Евреи...

САДИКАРИО: Македонците и Евреите имаат сличности во судбините, а разлики во резултатите. Ние што сме во Македонија се чувствуваме како стопроцентни Македонци и за нас од исклучителна примарност е просперитетот на оваа држава. Загрижува патот по кој оди Македонија, во познатото самоуништување. Недостатоци постојат и кај Евреите, сите човечки слабости, и меѓу нив има криминал, корупција, меѓусебен антагонизам..., но кога се работи за опстанокот, особено за државата Израел, нема дилема дека тоа е апсолутен приоритет. Обратното од ова е холокауст. Обратното е победа од нацизмот, што воопшто не е нереално. Во Македонија сè е по-приоритетно од опстанокот на државата. Тоа не е својство само на политичарите, туку речиси и на целата популација. Антагонизам кон себе, феноменот "на комшијата да му умре козата", нереагирањето на крајните опасности кои ја уништуваат државата, како лекар ме потсетуваат на синдроми со генетски дефект, а како Македонец бескрајно ме загрижуваат.

Немам илузии за тоа дека некој ги сака Евреите, а уште помалку нивната држава. Но, тие мора да живеат, па и по цена на смрт. Паралелата меѓу овие народи: никој не ги сака Македонците, а уште помалку нивната држава, но тие мора да живеат и по цена на смрт. Значи, Евреите или сличните на нив прво мора да се борат за да живеат, а второ да се борат за да ги сакаат.

Една индиректна паралела: еден експерт ми објаснуваше дека постојат три вида власт - извршна, економска и јуристичка. Во развиените земји првите две најчесто се корумпирани, а третата е таа од која се плашат. Тоа важи и за Израел и за САД. Кај Арапите (освен можеби Египет) и кај нас корумпирани се сите три власти. Мислам дека првичниот клуч за Македонија е да ја решиме корумпираноста на јуристичката власт. Јуристиката а не бизнисмените можат да ја решат македонската економија.

Прогонети од светот се збраа на едно парче земја, да ја одживеат болката на опстојувањето, да се разбудат од двеилјадагодишниот сон за сопствена држава...

САДИКАРИО: Кај Евреите сонот за еврејска држава постои 2000 години, од времето кога ја изгубија во борбите со Римската империја. Во молитвите секој ден повторувале "...следната година во Ерусалим", "...ако некогаш те заборавам Ерусалиме, да ги изгубам двете очи". Со векови верувале дека ќе дојде Месија кој повторно ќе го оформи царството Израелско. И Месијата го добија други народи.

Државата Израел е формирана 1948 година, како резултат или последица на долгогодишната идеологија наречена ционизам, но и поради нивната најголема трагедија - холокаустот. Ционизмот постоел подолго време, преку поединци или организации со разни политички профили. Сепак, се смета дека најпроминентен, но и со конкретен предлог за организирана држава бил новинарот Теодор Херцл, кој идеите ги збрал во книгата "Еврејска држава". Во практиката најзаслужен е Давид Бен Гурион, прв премиер, кој ги обедини Евреите кон заедничката идеја, знаеше кога да нападне а кога да биде дипломат, личност која го предложи името Израел, изборот на химната, знамето, системот, меѓународните односи, армијата, разузнавачките служби, приоритетите. Според него, Израел има три столба на опстанок - сопствена храна, сопствена одбрана и сопствено знаење. Затоа, приоритети беа земјоделието (никогаш својствено за Евреите), науката, армијата, школството, здравството и уметноста. Тој предложил прв претседател да

Родители на господинот Самуил се Аврам Садикарио, професор по педијатрија, и Жамила Колономос, професор по француска филологија. Двајцата имаат еврејско потекло, доминантно од Сефардите кои дошле во Македонија во XV век. Бидејќи Евреите им даваат предност на жените, за потеклото секогаш е поважна линијата на мајката. Фамилијата Колономос или Калонимос се антички Евреи, кои дошле во Македонија и во Грција по Александровата инвазија на Блискиот Исток, во времето на рабинот Клонимос. Тие биле најпознати рабини и математичари, а од Византија заминале за Италија, Франција, Германија. Рабините Јеуда и Елиезер Калонимос ги донеле кабалата и талмудот во Германија. Во Италија се прославили како поети, уметници, а како познати трговци се прекрстиле во Кало и Колон. Во Битола Колономос биле банкари. Сите потомци на ова семејство се убиени во холокаустот, освен мајката Жамила, која била партизанка и еден братучед кој побегнал во Албанија, а сега е атомски инженер во Франција. За фамилијата Садикарио има помалку податоци, таа потекнува од средниот век, од Шпанија (Кастилја), која за време на инквизицијата прво дошла во Италија, а потоа на Балканот. Речиси сите нејзини членови се убиени во холокаустот. Аврам се спасил бидејќи студирал во Бугарија, бил затворен во логорот "Плевен", кој го ослободила Црвената армија. Неговиот братучед Хаим бил партизан, затворен во логорот "Матхаузен", но и по тешките измачувања го преживеал холокаустот. По еден или двајца од малку еврејски фамилии го преживеале холокаустот, Романо, Шами, Русо, Мизрахи, Нахмиас, Камхи, Сион, Таџер, Адигес, Шумковски, Леви, Фараџи, Абраванел, Калдерон, Садикарио и Колономос.

биде Алберт Ајнштајн, препознавајќи го приматот на науката, кој одбил сметајќи дека не одговара да се занимава со политика. Досега ќе мораше да издржи 4 жестоки војни и континуирана војна со тероризмот. Успехот во војната се должи на два фактора: врвна технологија, надмоќна во регионот, но и во светот; и врвна мотивираност која се граничи со фанатизам, без која не е замислив опстанокот. Повеќето израелски премиери биле генерали, лично сметам дека тоа е најдоброто решение за Израел, иако моите убедувања базично се против војната.

Проблем број еден се водата и мирот. Успеси број еден се земјоделието, медицината, телекомуникациите, армијата, разузнавачките служби.

Некако тамошните случувања наведуваат и на една неизбежна помисла. Дали Израел е милитаристичка држава?

Поимот антисемитизам е од поново време, поточно од новинарот Вилхелм Мар, од пред околу 150 години, во Германија, и се однесува на омразата кон Евреите. Зборот не е соодветен, бидејќи Семити се и други народи (потомци на Шем, син на Ное), од кои најмногубројни се Арапите. Уште една грешка се провлекува во научниот свет, дека Семитите се раса, а всушност тоа е лингвистички поим кој го вовел филозофот Ернест Ренан. Врз база на јазични групации народите биле поделени на Семити и Ариевци, грешката натаму се зголемила кон тоа дека Ариевци се Германците и Нордијците (бесмислено), што е основа за нацизмот. Како да кажувате дека Французите и Италијаните се една раса, а Германците и Англичаните друга.

Во стариот век антагонизмот и борбите против Евреите биле за територија, во средниот век поради религија, а во новиот век најмногу поради економија, односно од завист кон економскиот, академскиот, уметничкиот успех итн. Речиси една третина од нобеловците се Евреи, а по бројност во светот се помалку од промил. На најеминентните светски универзитети повеќе од една третина од професорите се Евреи, а на Колумбија (Њујорк) и Брандајс (Бостон), речиси сите. Тоа се однесува и за универзитетите во Русија, особено на оние од областите математика и физика. Во Русија најголемите бизнисмени се Евреи, најмногу поради нивните претходни позиции во КГБ и тогашната влада, што е основа за нов жесток антисемитизам и неонацизам. Сегашниот антисемитизам најмногу е потенциран со антагонизмот меѓу Израел и Арапите, два семитски народа. Тоа се пренесува и на религиозна основа (џихад), што е екстремно опасно за светот.

Традиционално историски пријатели на Евреите се сметаат Турците, Холанѓаните и Персијците, но со последниве односите се нарушени поради џихадот. Македонците, исто така, се популарни меѓу Евреите, поради античките времиња од периодите на Александар и на Птоломеј, а сметам дека тоа по малку е запоставено поради недоволните познавања и афирмацијата на модерна Македонија.

САДИКАРИО: По сите перформанси Израел остава впечаток на демократска земја. Има многу партии, со најразлични гледања на светот, религиозни и секуларни партии и групи, истовремено и социјализам и капитализам. Таа е центар на четири религии - јудизам, христијанство, ислам и бахајство. Ерусалим е "цветна градина" на археологијата, историјата и религиите. Кога ќе посетите кибуц, мислите дека тоа е таа градина, но подоцна сфаќате дека всушност не знаете кој од нив каде има скриена армија и армада. Израел и натаму останува милитаристичка држава, но во демократска обланда во начинот на живеење, изборите, слободата на говорот итн. Евреите велат "Аушвиц, никогаш повеќе". Никогаш повеќе - значи армија. Армија - значи наука и технологија.

Како би ни изгледал светот кога на една територија би се гетоизирал еден народ, не би биле никакво поле за ништо. Но, сепак секој треба да си го знае своето место. Израелците и Палестинците - Македонците и Албанците...

САДИКАРИО: Секако дека постои одреден паралелизам меѓу Израелците и Палестинците со Македонците и Албанците. Во основа Израел е пустина, што ќе добијат Арапите ако го освојат? Ако тоа го направат потоа би требало да се истепеат меѓу себе. За жал, недемократските режими во арапските земји се толку силни, што тие едноставно мораат да имаат некој непријател со кој ќе му се закануваат на сопствениот народ. Од друга страна, исламските лидери се за степен поитри од другите. Тие лесно го добија Витлеем, со што контролираат важен христијански духовен центар. Би сакале да го земат и Ерусалим заради двојна контрола: едната за исламот и другата за цел свет. Секуларниот свет смета дека религиозните центри не се важни, но тоа е многу опасна и жалосна заблуда. Освен тоа, Израел е важен туристички центар и извор за значителна заработувачка. Трето, мешање на големите сили, кое нема скоро да заврши, а за среќа кај нас овде тоа не е во толку голема мера.

Нашiot проблем Македонци-Албанци не е лоциран во непријателствата меѓу државите Македонија-Албанија или македонски Албанци во однос на Македонија, туку косовски Албанци во однос на Македонија. Значи, се работи за територијална аспирација кон Македонија од страна на Косово. Македонските Албанци ги поддржуваат косовските не затоа што многу ги сакаат, туку најмногу затоа што нашава Македонија не се сака себеси. Што кажувам? Па, ако Македонија покажеше самопочитување, максимална цврстина и решеност да постои како, на пример, Германија по војната, или Америка, Шведска... тогаш сите субјекти ќе имаат уште поголем резпект. Тогаш на Албанците во неа ќе мораше да им биде чест да кажат дека се Македонци. Кога се наоѓаат во земја која сама себе не се респектира и преферира да се уништи во корист на нечији лични интереси, тогаш друга земја која има каква-таква перспектива и самопочит е многу подобар пример. Ова не е никакво оправдување за раните кои Албанците им ги нанесоа на Македонците и на Македонија, само укажување на еден фактор. Ете, и во Грција има повеќе етникуми, но сите имаат почит кон државата и никој не смее да помисли да мрдне во однос на неа.

Можеби под површината на сè се крие тежок проблем на самоантагонизам. Длабоко се надевам дека не ни се случува една тивка Бартоломејска ноќ, од таква ноќ никој нема да биде поштеден. Привилегија е да се живее во Македонија, но мирисот на привлечноста често е трње кое го покрива цветот. Љубоморни на помислата дека некој ќе ни го откине цветот, ние го негуваме трњето. Имаме вода, земја, сонце, а нашите далечини во историјата не се мерат со светлосни години. Ја препознаваме шансата, а неспособни сме да ја оствариме. Успехот не е во вродената способност ниту, пак, крајната содржина на целта, туку свесноста дека е потребна цел.